

nisbətən daha yüksək məhsul formalaşdırır.

Aşağı səpin normalarında məhsuldarlığın artması yatımın azalması və bitkilər arasında növdaxili mübarizə, kök sistemi ölçülərinin, tarla çıxımlarının, qışa davamlılığın və dözümlülüğün yüksəlməsi, hər bitkinin fərdi inkişafının və səpinlərin fitosanitar vəziyyətinin yaxşılaşması ilə əlaqədardır.

Bitkilərin məhsuldarlığı istər erkən, istərsə də gec səpin müddətlərində aşağı düşür.

Birinci halda payızlıq buğda böyük vegetativ kütlə inkişaf etdirir, güclü kollarır. Bitkilərin çox böyüməsi nəticəsində onlar ehtiyat maddələrdən daha intensiv istifadə etməyə başlayır və əlverişsiz şəraitlərə, o cümlədən qışa daha az davamlı olur.

Bundan başqa, erkən müddətlərdə əkilmiş bitkilər zərərverici və xəstəliklərlə çox zədələnir, əkinlər əlaqlarla güclü zibillənir, nəticədə çürüyə bilər.

Gec səpin müddətlərinin bitkiləri gec çıxır, payızda kollaşmağa macal tapmır, həmçinin kifayət qədər kök sistemini və yerüstü kütləni inkişaf etdirə bilmir.

İntensiv texnologiyalar zamanı

toxumların cücərməsi, çıxışların alınması və payız vegetasiyası üçün daha yaxşı şəraitlər yaradılır. **Az dərinliyə səpilmiş bitki toxumları kifayət qədər qidalanma olduğundan xeyli tez cücərib çıxış verir.** Payızda onlar səpinin daha gec müddətlərində yaxşı inkişaf etməyə macal tapır, bitkilərin yaxşı inkişafı yığıma qədər saxlanır.

Səpin müddətləri torpağın münbitliyindən asılıdır. Kasıb torpaqlarda tez, münbit torpaqlarda gec səpmək lazımdır ki, bitkilər qışa qədər həddindən artıq böyüməsin.

Bəhlul Məmmədov,
özal məsləhətçi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və
Kreditləşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional
Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı
Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi
tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

Səpin normasının optimallaşdırılması payızlıq buğdanın məhsuldarlığını artırır

Bakı-2010

Səpinin dərinliyi bitkilərin biologiyasından və digər amillərdən asılıdır. Onlardan ən vacibi torpağın nəmliyi, tərkibi, iqlim şəraiti, sortun bioloji xüsusiyyətləri, səpin materialının keyfiyyətidir. Toxumların cücərməsi, çıxışların vaxtında və sıx olması, bitkilərin qısa davamlığı, yatıma davamlığı, boyu, inkişafı və məhsuldarlığı onların basdırılma dərinliyindən çox asılıdır.

Rütübət kifayət qədər olan və sərt qış keçməyən şəraitlərdə səpinin optimal dərinliyini yüksəltməmək xüsusilə vacibdir.

İstər seyrək, istərsə də sıx yerdə məhsul azalır. Sıx səpinlərdə kifayət qədər işıqlanmama nəticəsində inkişafın 4-5-ci mərhələlərində zoğların və bitkilərin xeyli hissəsi məhv olur, qalanlarında isə inkişaf yavaşdır, arıq, cılız dən formalaşır. Belə səpinlərdə payızlıq buğda çox uzanır, xəstəliklərə və zərərvericilərə daha tez tutulur, yatıma meyilli olur.

Seyrək səpinlərdə qida sahəsindən tam istifadə edilməməsi və sahənin zibillənməsi nəticəsində məhsuldarlıq azalır. Az səpin normalarında güclü kollanma, qida maddələrinin və suyun çatışmaması

nəticəsində dən verməyən yaxud inkişaf etməmiş dən formalaşdıran çoxlu miqdarda bitkilərin yaranması mümkündür.

Payızlıq buğdanın ən yüksək məhsuldarlığı əkin optimal səpin normasında aparılanda olur. Onun ölçüsü iqlim şəraitlərindən, torpaqların münbitliyindən, sələflərdən, gübrələrdən, sortun bioloji xüsusiyyətlərindən, səpin müddətləri və üsullarından, toxumların keyfiyyətindən və s. asılıdır.

Münbit torpaqlarda, ən yaxşı sələflərdən sonra və yüksək gübrə fonlarında səpin norması azaldılmalıdır. Çoxlu kol verməsi ilə fərqlənən sortlar aşağı normalarla səpilməlidir. Səpin normasını kifayət qədər rütübət olan zonada yüksəltmək olar. Toxumları aşağı tarla çıxımı müşahidə olunan ağır torpaqlarda çox səpirlər, yüksək tarla çıxımını təmin edən torpaqlarda isə səpin normasını bir az azaltmaq məqsədəuyğundur.

Səpin norması səpin müddətləri ilə bilavasitə əlaqədardır. Erkən səpinlərdə bitkilər aşağı səpin normalarında yaxşı kollanır. Gec səpinlərdə səpin normasını 10-15% artırmaq lazımdır.

Elmi məlumatlara görə, bitkilərin lazım olan məhsuldar sıxlığı 1 m²-də 500-700 məhsuldar bitki, yaxud 1 hektarda 2-dən 6 milyona qədər bitki gövdəsi olanda əldə edilir.

1 m²-də 500-700 məhsuldar bitki gövdəsini əldə etməyin iki üsulu vardır:

- səpin normasının artırılması
- kollasma intensivliyinin artması

Səpin normasının artırılması tətbiq edilərkən sünbüldə dənlərin miqdarı, dənün kütləsi və 1000 dənün çəkisi azalır. Hektarda 3-4 milyon bitki gövdəsi nəzərdə tutulan zaman əkin materialına qənaət nəticəsində (100 kq/ha) məhsulun maya dəyəri aşağı düşür.

Sahələrin normal fitosanitar vəziyyəti bahalı pestisidlərin, yanacaq və yağlayıcı materiallara qənaət olunmasına kömək edir.

Subut olunmuşdur ki, payızlıq buğdanın əkin sahəsindən ən yüksək məhsul hektarda 3-4 milyon ədəd bitki gövdəsi, yaxud 140-200 kq səpin normasında alınır. Tədqiqatlar göstərir ki, müvafiq aqrotexnika zamanı hətta səpin norması 80-100 kq/ha (2 milyon ədəd/ha) olan əkinlər 5-6 milyon ədəd/ha cücərmiş toxumlar səpilmiş variantlara